

Współpracuje z Akademią Świętokrzyską im. Jana Kochanowskiego w Kielcach¹
Instytut Kształcenia Medycznego.
The Institute of Medical Education at the Jan Kochanowski in Kielce
Instytut Kształcenia Medycznego²
Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego w Kielcach
The Institute of Medical Education at the Jan Kochanowski in Kielce
Medyczne Studium Pomaturalne Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach³
Saint Cross Academy in Kielce

MAŁGORZATA TRAWCZYŃSKA¹, EDYTA NASZYDŁOWSKA²,
KATARZYNA SNARSKA³

***The activity of special schools complex „Górka„in busko zdroj-a chance
of chronically ill children's***

**Działalność Zespołu Szkół Specjalnych „Górka” w Busku Zdroju-szansą dla dzieci
przewlekle chorych**

Opierając się na Konwencji Praw Dziecka (1989) oraz Światowej Deklaracji „Edukacja dla Wszystkich” istnieje obowiązek zapewnienia każdemu edukacji na jego poziomie. Dzieci niepełnosprawne wymagają specjalnej troski i uwagi. Związane jest to z występującymi u nich deficytami rozwojowymi.[2,3]

Dzieci i młodzież dotknięte niepełnosprawnością powinny mieć zapewnioną pomoc w przezwyciężaniu trudności w uczeniu się i nabywaniu kompetencji w dorosłym życiu.[3]

W Polsce ponad 3 % populacji wszystkich uczniów wymaga specjalnych form kształcenia. Przez kształcenie specjalne należy rozumieć zorganizowany proces edukacji, dostosowany do potrzeb wychowanka i ucznia niepełnosprawnego, dla którego-ze względu na istotne zaburzenia lub dysfunkcje w różnych sferach rozwoju, konieczne jest specjalistyczne oddziaływanie dydaktyczne, wychowawcze i rewalidacyjne, ukierunkowane na jego wszechstronny rozwój.[7]

Za ucznia niepełnosprawnego należy uznawać takie dziecko, które ma trudności w nauce i społecznym przystosowaniu z powodu obniżonej sprawności psychofizycznej i któremu jest potrzebna pomoc w celu poprawy jego stanu zdrowia i ogólnej sprawności fizycznej, stanu sprawności tych organów i funkcji, które ma upośledzone bądź zaburzone, możliwości uczenia się w szkole i wyników w nauce, samodzielności społecznej w czynnościach życia codziennego, zabawach i zajęciach rówieśników.[5]

Dziecko niemal w całym swoim okresie rozwojowym najdłużej przebywa w formalnie zorganizowanych grupach rówieśniczych w instytucjach edukacyjnych.[4]

Bez względu na to, w jakiej szkole dziecko niepełnosprawne rozpocznie edukację rodzice i profesjonaliści powinni pomóc mu w kształtowaniu tych cech osobowości, które pozwolą mu znaleźć własne miejsce w środowisku szkolnym w chwili rozpoczęcia nauki i uzyskać autonomię w życiu dorosłym-po skończeniu szkoły.[9]

Jednym z podstawowych zadań szkoły i różnych placówek oświatowo-wychowawczych, szczególnie placówek kształcenia specjalnego, jest kompleksowe podejmowanie problemów wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Każda placówka edukacyjna zobowiązana jest zapewnić swoim uczniom korzystne warunki do przezwycięzania trudności i osiągnięcia pozytywnych wyników kształcenia i samorozwoju.[1]

Sytuacja szkolna i warunki rozwoju dzieci chorych w porównaniu z sytuacją ich zdrowych rówieśników, są mniej korzystne. Długotrwała choroba i okoliczności jej towarzyszące oraz sposoby postępowania w procesie leczenia narażają dzieci chore na wiele przykrych i często traumatycznych doznań, a także powodują ich absencję w szkole, opóźnienia dydaktyczne oraz trudności w przystosowaniu psychoemocjonalnym w społeczności uczniów.[6]

Dzieci i młodzież, których złożone potrzeby wynikają z zaburzeń rozwoju i stopnia niepełnosprawności, wymagają rehabilitacji, edukacji i opieki-rozpoczynanych wcześniej, realizowanych w sposób kompleksowy, wielodyscyplinarny i ciągły, według indywidualnych programów i ścisłej współpracy z rodziną dziecka.[8]

Taka właśnie współpraca interdyscyplinarna prowadzona jest dla dzieci przewlekle chorych w Zespole Szkół Specjalnych „Górka” w Busku Zdroju.

MATERIAŁ I METODA

W badaniach posłużono się analizą dokumentów opracowanych przez Zespół Szkół Specjalnych „Górka” w Busku Zdroju dla Głównego Urzędu Statystycznego. Powyższe dokumenty zawierały sprawozdania z działalności Zespołu Szkół Specjalnych z lat 2002-2004 w skład , którego wchodzi : przedszkole specjalne (trzy grupy przedszkolne i klasa 0), szkoła podstawowa specjalna (sześć klas integracyjnych), gimnazjum specjalne (trzy klasy integracyjne), liceum ogólnokształcące (zespół klas), zespół klas dla dzieci upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym, zespoły pozalekcyjne zajęć wychowawczych (dwanaście grup wychowawczych, w tym jedna licealna).

ANALIZA WYNIKÓW

Zespół Szkół Specjalnych mieści się na terenie Szpitala Kompleksowej Rehabilitacji i Ortopedii Dziecięcej „Górka, w Busku Zdroju

Za zgodą Dyrekcji Uzdrawiska zostało udostępnione prawe skrzydło szpitala, gdzie odbywają się zajęcia lekcyjne. Natomiast praca w ramach zespołu pozalekcyjnych zajęć wychowawczych i zajęć grup przedszkolnych odbywają się w świetlicach szpitalnych

- w poszczególnych oddziałach. Szkoła dysponuje pięcioma klaso-pracowniami, klasą informatyczną ze stałym dostępem do internetu, biblioteką, gabinetem psychologicznym
- i logopedycznym .Dzięki środkom budżetowym placówka jest systematycznie wyposażana
- w liczne pomoce dydaktyczne, niezbędne w nauczaniu i wychowaniu dzieci niepełnosprawnych.

Obecnie opieką i nauczaniem objęci są wszyscy pacjenci szpitala-164 osoby . Są to dzieci i młodzież z niepełnosprawnością ruchową, z rozpoznanym autyzmem, z niepełnosprawnością sprzężoną, niewidomi, słabo widzący, nie słyszący, słabo słyszący,

- z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym jak również głębokim, niedostosowani społecznie, zagrożeni niedostosowaniem społecznym,
- z zaburzeniami zachowania, zagrożeni uzależnieniem, z zaburzeniami psychicznymi,
- z chorobami przewlekłymi.

W wyjątkowych przypadkach w porozumieniu z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną przyjmowane są dzieci z terenu miasta i okolicznych miejscowości .W tym roku szkolnym spoza szpitala dochodzi 21 uczniów.

W Zespole zatrudnionych jest łącznie 35 nauczycieli, w tym psycholog i logopeda. Nauczanie i zajęcia wychowawcze odbywają się w systemie dwuzmianowym .Zajęcia lekcyjne trwają 35 minut, pozostały czas przeznaczony jest na nauczanie dzieci po zabiegach operacyjnych.

Nauczanie w szkole podstawowej i gimnazjum oparte jest o programy przeznaczone dla szkół masowych i program szkoły specjalnej dla uczniów upośledzonych w stopniu lekkim .Klasy są integracyjne, co w praktyce oznacza, że uczą się w nich uczniowie nauczani programem szkoły masowej i specjalnej.

Placówka współpracuje z personelem medycznym szpitala. Plan zajęć szkolnych jest ściśle skorelowany z planem zabiegów rehabilitacyjnych. Kadra kierownicza Zespołu bierze udział w naradach personelu medycznego, gdzie omawiane są bieżące problemy pracy szkoły i szpitala.

Nauczyciele szkoły i gimnazjum utrzymują stały kontakt ze szkołami macierzystymi uczniów. Każdy uczeń wyjeżdżający ze szpitala otrzymuje zaświadczenie z ocenami cząstkowymi. Oceny końcowe i śródroczne konsultowane są z nauczycielami szkół macierzystych.

Placówka prowadzi systematyczną współpracę z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, Uzdrowiskowym Szpitalem Wojskowym, Niepublicznym Przedszkolem „Smerfus”, z którym to organizowane są wspólnie zabawy noworoczne i obchody Dnia Dziecka. Poza tym Zespół utrzymuje stały kontakt z Gimnazjum w Cieszkowych, Podgaju i młodzieżą ze Szkolnego Koła PCK przy Zespole Szkół Zawodowych oraz z Samorządem Uczniowskim w Liceum Ogólnokształcącym w Busku Zdroju.

Na terenie Zespołu działa Samorząd Uczniowski i Drużyna Zuchowa. Poza nauką uczniowie biorą czynny udział w organizacji uroczystości szkolnych, a harcerze i ich opiekunowie uczestniczą w rajdach i innych imprezach organizowanych przez Komendę Hufca.

Od 2002 roku do chwili obecnej w tych placówkach uczyło się 189 osób wymagających leczenia z powodu różnego typu niepełnosprawności. Dokładniejszą ich charakterystykę przedstawia tabela nr 1.

Tabela nr 1. Liczba uczniów z podziałem na płeć uczących się w poszczególnych placówkach dydaktyczno- wychowawczych w latach 2002-2004

Nazwa placówki	2002 rok			2003 rok			2004 rok		
	Ogółem	DZ*	CH**	Ogółem	DZ	CH	Ogółem	DZ	CH
Przedszkole Specjalne	43	18	25	32	10	22	33	18	15
Specjalna Szkoła Podstawowa	66	34	32	56	38	18	72	47	25
Specjalne Gimnazjum	65	29	36	42	23	19	59	42	17
Liceum Ogólnokształcące	15	10	5	15	11	4	19	9	10
RAZEM	189	91	98	145	82	63	183	116	67

*Dziewczeta ** Chłopcy

Przedszkole jest pierwszym etapem , w którym dziecko objęte jest opieką i wychowaniem przez nauczycieli i opiekunów. W 2002 r. Do przedszkola uczęszczały dzieci to dzieci z chorobami przewlekłymi, upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, z autyzmem, niepełnosprawnością sprzężoną.

Spośród dzieci uczęszczających do Specjalnej Szkoły Podstawowej w 2002 r. najwięcej, bo aż 20 uczniów było niedostosowanych społecznie, 15 posiadało lekkie upośledzenie umysłowe, u 11 występowały choroby przewlekłe, a pozostałe 10 to dzieci z umiarkowanym i znacznym stopniem upośledzenia umysłowego.

Również liczną grupę, bo aż 65 osób stanowili w roku 2002 uczniowie uczęszczający do Specjalnego Gimnazjum. W większości byli to uczniowie z niepełnosprawnością sprzężoną-20 osób, również wiele, bo aż 15 dzieci posiadało niepełnosprawność ruchową i tyleż samo cierpiało z powodu chorób przewlekłych.

Wśród 15 uczniów niepełnosprawnych oraz ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi uczęszczających do Liceum Ogólnokształcącego w większości byli to uczniowie z niepełnosprawnością sprzężoną (7 osób), u 4 osób stwierdzono choroby przewlekłe i tyleż samo było dzieci z niepełnosprawnością ruchową.

W 2003 roku do Przedszkola Specjalnego uczęszczało ogółem 32 dzieci głównie były to dzieci z niepełnosprawnością sprzężoną i autyzmem.

Z analizy dokumentów wynika, że do Szkoły Podstawowej Specjalnej w 2003 roku uczęszczało ogółem 56-osób, w większości były to dziewczęta-38 osób.

Wśród wszystkich tych dzieci największą grupę stanowili uczniowie z niepełnosprawnością sprzężoną-25 osób, następnie uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim -12 osób, a także umiarkowanym i znacznym-10 osób. U 8 osób stwierdzona była niepełnosprawność ruchowa, a u 1 dziecka rozpoznany był autyzm.

Również liczną grupę stanowiła młodzież uczęszczająca w 2003 roku do Specjalnego Gimnazjum. Ogółem wszystkich uczniów kształcących się w gimnazjum było 42 osoby, a w większości były to dziewczęta (23 uczennice). Wśród wszystkich dzieci uczących się w tym gimnazjum w 2003 roku większość, bo aż 20 osób posiadało niepełnosprawność ruchową, 12 osób było z chorobami przewle-

kłymi. Z niepełnosprawnością sprzężoną i upośledzeniem w stopniu lekkim uczęszczało po 10 uczniów, a 2 uczniów było słabo widzących.

W dalszym etapie kształcenia w Zespole w 2003 roku w Liceum Ogólnokształcącym uczyło się 15 uczniów w tym aż 11 kobiet. W większości byli to uczniowie z niepełnosprawnością sprzężoną (10 osób), a u 5 występowała niepełnosprawność ruchowa. Na podstawie danych dotyczących kształcenia dzieci niepełnosprawnych opracowanych przez Zespół Szkół Specjalnych „Górka” można stwierdzić , że w roku 2004 funkcjonowały i prężnie pracowały wszystkie wcześniej wymienione placówki dydaktyczno- wychowawcze. Ogółem wszystkich dzieci uczęszczających do Przedszkola Specjalnego było 33 osoby , większość stanowiły dziewczynki-18 uczennic. W większości były to dzieci z niepełnosprawnością sprzężoną –15 osób, 11 dzieci posiadało niepełnosprawność ruchową, a 4 było upośledzonych umysłowo w stopniu umiarkowanym lub znacznym. U 3 uczniów rozpoznany był autyzm

Kolejnym etapem w edukacji każdego dziecka jest uczęszczanie do szkoły podstawowej. W 2004 roku do Specjalnej Szkoły Podstawowej mieszczącej się w Zespole uczęszczało 72 uczniów, w większości były to również dziewczęta-47 osób. Wśród młodzieży niepełnosprawnej uczącej się tej szkole można było wymienić uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Z niepełnosprawnością sprzężoną było 23 osoby, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim- 15 uczniów, z niepełnosprawnością ruchową- 10 uczniów, na niepełnosprawność umiarkowaną i znaczną chorych było 9 osób, 8 dzieci cierpiało z powodu chorób przewlekłych, a 7 było słabo widzących. Młodzież niepełnosprawna uczęszczała także do Specjalnego Gimnazjum. Ogółem wszystkich uczniów w Gimnazjum Specjalnym było 59 osób, w tym większość stanowiły również dziewczęta, bo aż 42 osoby. W większości byli uczniowie z niepełnosprawnością sprzężoną-18 osób, 15 uczniów posiadało niedorozwój umysłowy w stopniu lekkim, z niepełnosprawnością ruchową było 10 osób, z chorobami przewlekłymi uczyło się 6 osób, a 5 uczniów cierpiało z powodu niedorozwoju umysłowego w stopniu umiarkowanym i znacznym. Pozostała młodzież była słabo widząca. Ogółem wszystkich uczniów uczęszczających do Liceum Ogólnokształcącego w tym samym roku było 19 osób (9 dziewcząt i 10 chłopców). W większości byli to uczniowie z niepełnosprawnością sprzężoną (12 osób), a u 7 osób stwierdzono niepełnosprawność ruchową.

Z analizy przedstawionych danych wynika, w Zespole Szkół Specjalnych „Górka” w latach 2002-2004 niepełnosprawne dzieci i młodzież miały możliwość kształcenia się w różnego rodzaju placówkach edukacyjnych mieszczących się w Zespole. Dzieci w wieku od 2,5 do 7 lat uczęszczały do Specjalnego Przedszkola. Starsze, miały możliwość kontynuowania nauki w Specjalnej Szkole Podstawowej, Specjalnym Gimnazjum, a także Liceum Ogólnokształcącym.

WNIOSKI

1. Wychowaniem i kształceniem zostały objęte dzieci i młodzież w różnych kategoriach wiekowych i z różnymi rodzajami niepełnosprawności.
2. W większości byli to uczniowie z niepełnosprawnością sprzężoną, niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym jak również przewlekle chorzy.
3. Dominującą grupą wśród dzieci i młodzieży niepełnosprawnej ze względu na płeć były dziewczęta.
4. Na terenie Zespołu Szkół Specjalnych „Górka” funkcjonują różnego rodzaju placówki edukacyjne, w których niepełnosprawne dzieci i młodzież mają możliwość kontynuowania nauki podczas swojego pobytu w szpitalu.
5. Potrzeby edukacyjne w zakresie kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży z przedstawionymi rodzajami niepełnosprawności w pełni zostają zaspokojone.
6. Zespół Szkół Specjalnych jest również szansą rozwoju dla uczniów z terenu miasta i okolicznych miejscowości.
7. Placówka współpracuje z personelem medycznym szpitala. Plan zajęć szkolnych jest ściśle skorelowany z planem zabiegów rehabilitacyjnych. Kadra kierownicza Zespołu bierze udział w naradach personelu medycznego, gdzie omawiane są bieżące problemy pracy szkoły szpitala. Nauczyciele szkoły i gimnazjum utrzymują stały kontakt ze szkołami macierzystymi uczniów, oraz środowiskiem lokalnym.

POSTULATY

Wzorem Zespołu Szkół Specjalnych w Busku Zdroju powinno się dążyć do organizacji i tworzenia podobnych placówek związanych ściśle ze szpitalem sprawującym opiekę nad dziećmi niepełnosprawnymi ponieważ niesie to korzyści zarówno dla hospitalizowanych dzieci jak również dla środowiska lokalnego.

PIŚMIENNICTWO

1. Borzyszkowa H .: Problemy rehabilitacji i pomocy niepełnosprawnym w domu rodzinnym, przedszkolu, szkole .[W:] Dykcik W. : Pedagogika Specjalna. Wyd. Naukowe Uniwersytet im. A . Mickiewicza w Poznaniu, Poznań,1998,307-314
2. Brańka Z., Jachym M.: Integracja-optymalny model edukacji. Auxilium Socjale,1997,nr 3-4,171-176
3. Buławska K., Lubińska-Żądło B.,Talaga Kształcenie dzieci niepełnosprawnych. Pielęgniarka i Położna,2003,nr7,20-22.
4. Maciaż A .:Formy społecznej integracji w systemie edukacji: Z teorii i badań społecznej integracji dzieci niepełnosprawnych. Oficyna Wyd. „ Impuls”, Kraków 1999. 19-23.
5. Matyas B.: Formy pomocy dziecku i rodzinie w środowisku lokalnym. Materiały pokonferencyjne. .Wyd. uczelniane Wszechnica Świętokrzyska, Kielce 2002, 13-22.
6. Nowicka A .: Ośrodek leczniczy jako środowisko wychowawcze dzieci długotrwale chorych. Pielęgniarka i Położna, 1998,nr7, 9-10.
7. Serafin T.: O kształceniu integracyjnym i specjalnym. Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 2001,8-14,18-48, 83-113.
8. Szczepankowska B., Mikulski J.: Vademecum Rehabilitacji. Osoby niepełnosprawne w środowisku lokalnym. Wyrównanie szans. Centrum Badawczo-Rozwojowe Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,Warszawa1999,163-172.
9. Wolska D .:Edukacja i wsparcie dla rodzin z niepełnosprawnością intelektualną. Rehabilitacja Medyczna, 2002, Tom 6,nr 2, 95-102.

STRESZCZENIE

Wszystkim dzieciom, których możliwości są ograniczone przez czynniki biologiczne i społeczne, należy dać równe szanse, dostosowane do ich specyficznych potrzeb. Podstawowe znaczenie ma dostęp do edukacji .Niewątpliwie ważnym momentem w życiu każdego dziecka jest rozpoczęcie nauki szkolnej. Dzieci i młodzież dotknięte niepełnosprawnością powinny mieć zapewnioną pomoc w przezwyciężaniu trudności w uczeniu się i nabywaniu kompetencji niezbędnych w dorosłym życiu. W opracowaniu przedstawiono działalność Zespołu Szkół Specjalnych „Górka” dla dzieci przewlekle chorych , który mieści się na terenie Szpitala Kompleksowej Rehabilitacji i Ortopedii Dziecięcej „Górka” w Busku Zdroju. Zastosowano metodę analizy dokumentów powyższego Zespołu Szkół z lat 2002-2004. W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, iż dzieci i młodzież z niemal każdym rodzajem niepełnosprawności przebywające w tej placówce mają w pełni zaspokojone potrzeby edukacyjne w zakresie kształcenia i wychowania.

SUMMARY

All the children whose possibilities are limited by biologic and social factors, should be given an adjusted, to their specifk needs and equal chance.The access for education has fundamental importance.Undoubtedly a very important element in every child's life is beginning of lessons(school).The assistance in overcoming learning difficulties and acquiring indispensable competences in adult life should be accured for children and youth affected by disability. The elaboration presents activity of Special School Complex,„Górka” for chronically ill children's.The above mentioned complex is localized on the area of Rehabilitation and Children's Orthopedics Hospital „Górka” in Busko Zdrój. The method of Main Statistic Office Documents-year 2002-2004-analysis was appleid.As a result of conducted analysis it was ascertained that Children and youth of every description of disability-staying in this outpost-are meeting their needs in the range of education and upbringing.